

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AVOKATI I POPULLIT

Mekanizmi Kombëtar për Parandalimin e Torturës,
trajtimit ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtërues

Adresa: Bulevardi: "Zhan D'Ark" Nr.2
Tiranë, Shqipëri

Tel/Fax: +355 4 2380 300/315
E-mail: ap@avokatipopullit.gov.al
www.avokatipopullit.gov.al

Nr. Prot.
Nr. Dok. 201901653/2

Tiranë ___/___/2020

Lënda : *Rekomandohet përmirësimi i kushteve dhe i trajtimit të të paraburgosurve/ dënuarve në I.E.V.P. 302 "Mine Peza" në Tiranë.*

Drejtuar: **Z. Agim ISMAILI**
Drejtor i Përgjithshëm i Burgjeve

TIRANË

Z. Aurel JAZXHI
Drejtori i I.E.V.P. 302 "Mine Peza"

TIRANË

Të nderuar zotërinj,

Avokati i Popullit, në rolin e Mekanizmit Kombëtar për parandalimin e torturës, trajtimit ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtërues, në vijim Mekanizmi Kombëtar¹, bazuar në nenin 19/1 të ligjit nr. 8454, datë 04.02.1999, "Për Avokatin e Popullit", i ndryshuar, kreu një inspektim në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale (I.E.V.P) Mine Peza Tiranë më datë 26.12.2019, sipas planit të inspektimit të miratuar nga Avokati i Popullit. Në përbërje të grupit inspektues ishin znj. Nertila Qafzezi, z. Besnik Deda, me detyrë nd/komisionerë pranë këtij Mekanizmi dhe Adil Skuqi me detyrë nd/komisioner pranë seksionit të veçantë.

Objektivi kryesor i kësaj vizite monitoruese ishte vlerësimi i kushteve të institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale (I.E.V.P) Mine Peza, cilësia e trajtimit të të dënuarve brenda tij, si dhe masat e marra për zbatimin e rekomandimeve të Avokatit të Popullit të bëra gjatë inspektimeve të mëparshme.

Ekspertët e institucionit të Avokatit të Popullit fillimisht u takuan me Drejtorin e I.E.V.P Mine Peza, Z. Aurel Jazxhi i cili e mirëpriti grupin e inspektimit.

Nga ana e drejtuesit të I.E.V.P Mine Peza, ekspertëve të grupit inspektues iu ofrua mundësia që të kishin akses, në përputhje me rregulloren dhe pa vështirësi me të gjithë personat dhe në të gjithë ambientet që duhet të monitoronin. Vizita në këtë institucion u zhvillua në një frymë të mirë bashkëpunimi.

¹ Neni 74/1 i ligjit nr. 8328, datë 16.04.1998, "Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve", i ndryshuar.

Pasi u njoh me konstatimet e grupit inspektues, Avokati i Popullit ka të drejtën, detyrimin kushtetues dhe ligjor të parashtrijë gjetjet e këtij inspektimi dhe të bëjë rekomandimet përkatëse.

Shënime paraprake

Kjo ishte vizita periodike monitoruese e Avokatit të Popullit në institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale I.E.V.P Mine Peza, për vitin 2019. Gjatë takimit me drejtorin e I.E.V.P Mine Peza z. Aurel Jazxhi grupi inspektues, kërkoi fillimisht informacion në lidhje me të drejtat dhe trajtimin e të paraburgosurve, mënyrën e trajtimit nga ana e institucionit të problematikave të ndeshura në inspektimin e mëparshëm, si dhe verifikimin e nivelit të zbatimit të rekomandimeve të bëra nga institucioni i Avokatit të Popullit një vit më parë.

Ky institucion ka një kapacitet maksimal të miratuar prej 170 personash. Në ditën e inspektimit, në mjediset e institucionit ishin 170 persona, nga të cilët 169 të paraburgosur dhe 1 i dënuar, prej të cilëve 3 (tre) të paraburgosur ndodheshin në spitalin e burgut. Të dhënat për numrin e të paraburgosurve dhe të dënuarve për periudhën 6- mujore vijojnë si më poshtë:

1. **Qershor** të paraburgosur 180 të dënuar 2
2. **Korrik** të paraburgosur 167 të dënuar 3
3. **Gusht** të paraburgosur 182 të dënuar 1
4. **Shtator** të paraburgosur 182 të dënuar 1
5. **Tetor** të paraburgosur 178 të dënuar 1
6. **Nëntor** të paraburgosur 165 të dënuar 1
7. **Dhjetor** të paraburgosur 170 të dënuar 1

Nga këta të paraburgosur janë: 36 persona të sëmurë kronik, 16 persona të sëmurë me probleme të shëndetit mendor, 8 persona me diabet dhe përdorues të lëndëve narkotike që trajtohen me metadone.

Të paraburgosur të punësuar në institucion janë 15 persona, të cilët punonin si pastrues, berber, shërbim lavanterie etj.

Aktualisht organika e I.E.V.P, Mine Peza ishte e përbërë nga sektori i burimeve njerëzore me 9 punonjës, sektori juridik 2 punonjës, sektori financiar me 2 punonjës, sektori i logjistikës me 5 punonjës si dhe sektori shëndetësor dhe psiko- social të cilat përbëhen nga:

Spektori shëndetësor (1) një mjek i përgjithshëm i cili ishte në mungesë, (4) katër ndihmës mjekë, (1) një stomatolog dhe (1) farmacist.

Spektori psiko - social (1) një psikologe e cila është përgjegjëse për çështjet shoqërore, (4) katër specialiste edukimi.

Nisur nga problematika e konstatuara gjatë kësaj vizite monitoruese, informacionet e marra nga drejtori dhe stafi i institucionit, si dhe intervistave konfidenciale të zhvilluara

me personat e privuar nga liria, rezultoi se, nga rekomandimet e institucionit të Avokatit të Popullit lënë në inspektimi i mëparshëm, ishin realizuar si më poshtë:

- a. **Ishin vënë në punë kaldajat** në institucion, kjo ka qënë nga ana e avokatit të popullit një rekomandim i vazhdueshëm për të krijuar kushte dinjitoze për jetesë brënda I.E.V.P
- b. **Ishin vendosur zgara në dyert e dhomave të banimit**, të cilat mundësonin ajrimin e ambientit duke qënë se dhomat janë me kubaturë të vogël dhe në to ndodhen nga 4 deri 6 persona.
- c. **Ishin vendosur dushet brënda dhomave në katin e parë.**
- d. **Dhoma e stomatologut ishte pajisur me kabinet dentar të ri**, me të gjitha materialet e nevojshme.

Ndërkohë problematika të rëndësishme ngelen:

- a. **Lagështia** është e pranishme kudo, ambientet e dusheve të përbashkëta ishin në kushte emergjente për tu riparuar në I.E.V.P “Mine Peza”
- b. Pjesa më e madhe e problematikave të evidentuara më herët përgjatë inspektimeve, në këtë institucion të tilla **si ventilimi dhe ndriçimi natyral dhe drita e pamjaftueshme** natyrale vazhdonin të ishin ekzistuese.
- c. **Mbipopullimi në dhoma nisur nga standardet kombëtare për respektimin e hapësirës jetike për person**, ishte prezent pothuajse në të gjitha dhomat e vuajtjes të dënimit. **CPT kërkon konfirmim se norma e akomodimit në qeli në burgun “Mine Peza” është ulur, për të siguruar së paku 4m² hapësirë jetese për person në pjesën më të madhe të qelive (pa përfshirë hapësirën e tualetit).** Pjesa më e madhe e 11 qelive në katin e parë të godinës ishin më pak se 3m² sip. për person.
- d. **Mjeku** në institucion mungon, një nga rekomandimet përsëritëse nga CPT (**Komitetit për Parandalimin e Torturës, Trajtimit Çnjerëzor dhe Degradues**) për “Institucionet e Ekzekutimit të Vendimeve Penale” është rritja e burimeve për personelin mjekësor.
- e. Në institucion nuk kishte një **ambulancë**, kjo mungesë krijonte jo pak vështirësi në përballimin e situatave emergjente me të sëmurët.
- f. Kurset Profesionale në institucion mungonin. **Është shqetësues fakti që të paraburgosurit nuk merrnin pjesë në kurse profesionale, edhe pse disa prej tyre janë të punësuar.** Me përjashtim të një numri të vogël të paraburgosurish të cilët punojnë, shumica e personave, rrinë të mbyllur në qeli 22 orë në ditë dhe e kalojnë kohën duke parë televizor.

Grupi i inspektimit në vijim të punës, vizitoi mjediset e regjimit të brendshëm të institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve “Penale Mine Peza”, ku u njoh me regjistrat dhe dokumentacionin e disa praktikave, që kanë të bëjnë me të drejtat e të paraburgosurve, si dhe zhvilloi intervista në mënyrë konfidenciale me ta në dhomat e tyre.

Në përfundim, grupi i inspektimit administroi gjithashtu kopje të dokumentacionit, konkretisht:

- Organikën e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale Mine Peza;
- Librin i Pritjes të paraburgosurve;
- Praktikë pune të Komisionit të Pritjes;
- Praktikë pune për dhënie mase disiplinore të paraburgosurve;
- Plani i aktiviteteve të Sektorit të Kujdesit Social për vitin 2019.

Trajtimi

Grupi i inspektimit, vizitoi ambientet në regjimin e brendshëm dhomat e banimit, ambientet e përbashkëta të institucionit, si dhe zhvilloi intervista me të paraburgosurit në lidhje me trajtimin dhe respektimin e të drejtave të këtyre personave, të parashikuara në aktet ligjore e nënligjore në fuqi.

Qëllimi i inspektimit ishte identifikimi i rasteve të ushtrimit të torturës, të dhunës fizike ose psikologjike, apo përdorimit të forcës fizike tej kufijve të parashikuar në aktet normative në fuqi ndaj kësaj kategorie personash, si edhe procedurat e ndjekura në rastin e marrjes së masave disiplinore ndaj tyre.

Nga informacioni dhe në intervistat konfidenciale të zhvilluara me të paraburgosurit, rezultoi se nuk kishte raste torture, të dhunimit fizik ose psikologjik apo përdorimit të tepruar të forcës fizike ndaj këtyre personave nga personeli i sigurisë të shërbimit të policisë apo punonjësit e stafit civil, që shërbejnë në këtë institucion. Gjatë vizitës u konstatua se shërbimi i kontrollit të brendshëm në I.E.V.P “Mine Peza” ishte present.

Grupi i inspektimit, inspektoi dhe plotësimin e kushteve materiale dhe të jetesës të të paraburgosurve në këtë institucion, duke u përqëndruar kryesisht tek kushtet e banimit, veshjen, mbipopullimin në dhoma, higjienën personale, kushtet sanitare, cilësinë e përgatitjes dhe shpërndarjes në kohë të ushqimit, ndriçimi, ventilimi, ngrohja, ambientet e takimit me familjarët, komunikimi telefonik, dhe monitorimi me kamera i ambienteve të përcaktuara sipas skemës së sigurisë.

Nga inspektimi i ambienteve rezultoi se :

Regjimi i brendshëm

Kati i parë

1. Mjedisi i takimit me familjarët (4 bokse të ndara me zgarë hekuri, të pajisur me tavolinë druri, stola plastikë e mbajtur pastër).
2. Dhomat për për takimet me avokatin ishin 2 të pajisura secila me orendi: 2 tavolina, karrige, e mbajtur pastër dhe lyer, dhomat kishin ndriçim artificial dhe natyral.

3. Dhomë këshillimi 1(një) e pajisur me orendi, tavolinë, karrike, raft me libra, piktura të varura në mur, e mbajtur pastër dhe e lyer, me ndriçim artificial dhe natyral.
4. Në katin e parë kishte 1(një) dhomë veçimi dhe 1(një) observimi të pajisura me orenditë e nevojshme.
5. Dushet e përbashkëta për të burgosurit që qendrojnë në observim (4 bokse për larje me një bolier, 1 wc, mjedis i shtruar me pllaka dhe i ndriçuar.
6. Në katin e parë ka 11 dhoma, secila me dush brenda dhomave, bolierët janë vendosur jashtë dhomës.
7. Në koridor janë afishuar të drejtat e të burgosurve si dhe numrat e Avokatit të Popullit, Komitetit Shqiptarë të Helsinkit, Qendrës Shqiptare të Rehabilitimit të Traumës dhe Torturës, Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Instiutit European të Tiranës, Anti Korrupsioni.
8. Janë të afishuara në mur, norma e sapunit, detergjntëve, norma e ushqimit, organika e punës të dt.02.12.2019, lista e artikujve që shiten në njësinë tregtare me çmimet e dt.22.11.2019, grafiku i ajrimit dhe dusheve të dt.02.12.2019.
9. Në koridor është vendosur një makineri për kafënë.
10. Ajrimi bëhet në 6 bokse, të mbuluara pjesërisht me strehë dhe ku në secilin janë vendosur dy kartofona.

Kati i dytë

1. Në katin e dytë ka 21 dhoma.
2. Dushet ishin të përbashkët, me 4 bokse për larje dhe 4 bolierë. Mjedisi është i shtruar me pllaka, tavani ka lagështirë të theksuar lagështie. Ndriçimi artificial është i bollshëm, ndriçimi natyral sigurohet nga një dritare e mbyllur me zgarë hekuri.
3. Në katin e dytë ka dy anekse me tre dhoma, të cilat kanë bolier dhe wc më vete.
4. Të gjitha dhomat, përveç atyre të anekseve, mbyllen si me derë ashtu edhe me zgarë hekuri. Zgara e hekurit siguron ajrosje në ditët e verës, kur dera lihet e hpaur. Edhe kur të burgosurit dalin në ajrim, dyert e hekurit hapen dhe zgara mbahet e mbyllur për të qarkulluar ajrin. Në çdo kat janë vendosur edhe dy ventilator.

Kati i tretë

1. Në këtë kat ka 17 dhoma si dhe një mjedis të përbashkët, biblioteka, të pajisura me ambjete të përbashkët të dusheve me 4 bokse dhe 4 bolierë. Ambjenti i dusheve kishte prezencë të theksuar lagështie.

Kuzhina

Në IEVP Mine Peza gatujnë 4 kuzhinierë (2 paradite, 2 mbasdite)

Mjedisi ishte i lyer dhe mbahej pastër.

Në mur ishin afishuar: norma ushqimore, menuja javore, libreza e shëndetësisë e punonjësve, lista e të sëmuarve kronik (36) dhe lista e diabetikëve (8).

Dhoma e mjekut

E pajisur me shtrat dhe medikamente, në mur ishte afishuar lista e medikamenteve të urgjencës (27 gjithsej).

Dhoma e stomatologut

Kabineti i stomatologut ishte i ri i siguruar nga Drejtoria e përgjithshme e Burgjeve.

Sistemi i monitorimit me kamera funksiononte në të gjitha ambientet.

Lavanderia ishte e pajisur me 5(pesë) lavatriçe dhe 1(një) tharëse rrobash, të gjitha ishin në gjendje pune, por këto shërbenin vetëm për larjen e çarçafëve dhe batanijeve pasi të dënuarit rrobat për larje i dërgonin në familje.

Nga komunikimi me të paraburgosurit në IEVP Mine Peza rezultoi se kishte ankesa mbi:

- Ankesa vinin për kushtet e ambienteve të përbashkëta të vuajtjes së dënimit, dhe veçanërisht të ambjenteve të ajrimit², të cilat sipas tyre ishin shumë të kufizuara dhe kjo u konstatua edhe nga ekspertët e MKPT-së.

- Ankesa kishte edhe për numrin e kufizuar të aktiviteteve rekreative në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale (I.E.V.P), “*Mine Peza*” Tiranë.

- Ankesa kishte dhe për ilaçet të cilat për efekt shpejtësie në disa raste duhej t’i siguronin nga familjarët.

- Një problematikë e pretenduar nga të intervistuarit ishte edhe vonesa në kryerjen e ekzaminimeve, analizave laboratorike e konsultave në qendrat e specializuara mjekësore.

Megjithatë, nga intervistat rezultoi se kishte disa ankesa që ishin të lidhura kryesisht me kushtet e përgjithshme të jetesës në institucion.

Masat mbrojtëse

Nga verifikimi dhe inspektimi i dokumentacionit lidhur me sistemin e kërkesë/ankesave rezultoi se çdo ankesë regjistrohej në regjistrin përkatës dhe protokollohej, regjistrat mbaheshin nga sekretaria e institucionit.

Të paraburgosurit plotësonin një formular kërkesë/ankese dhe ia dorëzonin më pas punonjësit të sektorit psiko-social. Punonjësi i dërgonte në sekretarinë e institucionit, ku protokolloheshin dhe pastaj i kalonin drejtorit të institucionit, i cili kthente përgjigje me shkrim apo takonte vetë të paraburgosurit.

² CPT/Inf(2019)Fq,7Burgu Nr. 302, kushtet mbetën të njëjta në shumë dhoma,të tilla si lagështia,ajrosja etj

Sa i takon objektit të këtyre kërkesave, rezultoi se ato konsistojnë në kërkimin më së shumti për leje shpërblyese, takime me familjarë, kërkesë për dinamikën e vuajtjes së dënimit, kërkesë për takim me avokatë, vizitat në spital, transferim, punësim ose kërkesë për blerjen e pajisjeve si TV ose frigorifer.

Ekspertët morën informacion në lidhje me pritjen e të paraburgosurve në institucion dhe funksionimin e Komisionit të Pritjes, si dhe në lidhje me plotësimin e regjistrave e dosjeve personale të tyre. Nga biseda me punonjësit e institucionit dhe verifikimeve në dosjet përkatëse, grupi monitorues konstatoi se procedura e pranimit në institucion zbatohet në mënyrë korrekte. Nga verifikimi dhe inspektimi i dokumentacionit rezultoi se veprimet regjistroheshin në regjistrin përkatës dhe protokolloheshin.

Sistemi i monitorimit me kamera vëzhgimi ishte funksional. Institucioni ishte i pajisur tërësisht me kamera vëzhgimi. Në I.E.V.P, “*Mine Peza*” Tiranë kamerat monitoronin të gjitha mjediset për 24 orë, ndërkohë që të dhënat ruheshin në server për një periudhë 30 ditore. Cilësia e pamjeve të kamerave ishte mjaft e mirë.

Telefonat punonin në çdo kohë dhe të paraburgosurit e intervistuar, pohuan se mund të flisnin sa herë të dëshironin me të afërmit e tyre nëpërmjet telefonave me kartë që ndodheshin në mjedisin e regjimit.

Në I.E.V.P, “*Mine Peza*” Tiranë kishte 15 të paraburgosur që punonin kryesisht si pastrues, sanitarë, shpërndarës ushqimi etj. Nga takimi i grupit inspektues më të paraburgosurit dhe dënuarit që punonin brenda institucionit këta të fundit nuk kishin pretendime për kushtet e punës.

Të paraburgosurit që punonin, përfitonin nga ulja e dënimit me 3.9 ditë në muaj. Kjo procedurë ndiqej pasi ende nuk janë miratuar aktet nënligjore të nevojshme për të garantuar të drejtën për punësim dhe për shpërbllim të drejtë të punës, për të burgosurit, sipas standardeve ligjore në fuqi.

Punësimi i të paraburgosurve/dënuarve rregullohet sipas neneve 34,35, të Ligjit Nr. 8328 dt. 16.04.1998, “*Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve*”, i ndryshuar. Në nenin 34 të ligjit të cituar më sipër ndërmjet të tjerave parashikohet se: “*Puna nuk ka karakter dënimi dhe shpërblehet sipas kriterëve të përcaktuara me vendim të veçantë të Këshillit të Ministrave.*”

Megjithëse në nenin 76 të këtij ligji parashikohet miratimi nga Këshilli i Ministrave i akteve nënligjore në zbatim të tij brenda tre muajve nga hyrja në fuqi, deri më tani nuk është nxjerrë e miratuar VKM-ja lidhur me kriteret për shpërbllimin e punës së të dënuarve dhe të paraburgosurve.

Avokati i Popullit thekson se puna dhe kriteret e shpërblimit duhet të parashikohen dhe rregullohen me Vendim të Këshillit të Ministrave, vendim i cili edhe pse tej çdo afati ligjor, ka shumë vite që nuk është miratuar.

Kushtet materiale

Grupi i monitorimit, në fokus të vizitës së tij pati edhe monitorimin e kushteve materiale, të rëndësishme për respektimin e standardeve normale të jetesës. Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale (I.E.V.P), “*Mine Peza*” Tiranë është një institucion i trashëguar që kohë më parë dhe për këtë fakt ngelet një godinë në tërësinë e saj e amortizuar dhe me lagështi.

Grupi inspektues konstatoi se :

- Në mjediset e korridoreve të të tre kateve verrehj mungesa e sistemit të ajrrosjes e cila shkaktonte një mjedis të rrënuar ajrrimi megjithëse në to ishin vendosur nga 2 ventilator. Kushtet materiale ishin në përmirësim, por mbetej problematike sipërfaqja e dhomave 2X5 m apo 10 m², në të cilën qëndronin 4-5 pesë të paraburgosur.
- Në katin e parë të ndërtesës ndodhej sektori i dhomave të veçimit dhe dhomave të tranzitit. Këto dhoma ndryshe nga një vit më parë ishin pajisur me batanije, çarçafe dhe karrige dhe me dollap të vegjël për mbajtjen e sendeve personale.

Konstatimet lidhur me ambientet përveç problemeve të degradimit strukturor të ndërtesës, ngrenë edhe shqetësimin e institucioneve kombëtare dhe ndërkombëtare lidhur me respektimin e të drejtave të njeriut në një vend demokratik.³ Avokati i Popullit vlerëson se vendosja e personave në kushtet e një hapësire jetike prej më pak se 4m² dhe larg standardeve minimale të Rregullores së përgjithshme të Burgjeve, neni 22, pika 1, “*Në strehimin e të burgosurve mbahen parasysh kushtet dhe mundësitë konkrete të çdo I.E.V.P.-je, por në çdo rast duke iu siguruar kubatura jo më pak se 9 m³ dhe sipërfaqja e banimit jo më pak se 4 m² për çdo të burgosur, ...*” përbën trajtim degradues dhe jo human dhe shkelje të nenit 3 të KDNJ. Për sa më lartë, Avokati i Popullit kërkon ndërhyrje urgjente nga ana e Drejtorisë së Përgjithshme të Burgjeve për të bërë të mundur ndryshimin e shpejtë të situatës në sektorë dhe garantimin e respektimit të normave të hapësirës jetike për çdo të paraburgosur.

- Gjatë inspektimit të ambienteve të brendshme të regjimit, në I.E.V.P. 302 Mine Peza, kishte një mjedis për takimet me familjarët, me 4 sportele të ndara me zgarë hekurash, që monitorohej me kamera vëzhgimi dhe dy dhoma për takimin me avokatët të pajisur me pajisjet e nevojshme tavolinë, karrige.
- Grupi i inspektimit konstatoi se biblioteka përdorej si një mjedis shumë-funksional, për aktivitete fetare, social-kulturore, për ditë të veçanta festash etj.
- Kuzhina, ishte një mjedis në hyrje të regjimit, e pastër dhe e pajisur me mjetet e nevojshme për gatim. Gjithashtu kampionët mbaheshin në kushte frigoriferike dhe të kyçura. Grupi i inspektimit konstatoi se për personat diabetikë kishte të njëjtin ushqim, por të gatuar sipas dietës përkatëse. Menyja e përditshme ishte e afishuar.

³ Një çështje e tillë është gjykuar nga Gjykata e të Drejtave të Njeriut të Këshillit të Evropës në rastin Sulejmanovic kundër Italisë. Gjykatësit e Strasburgut në vendimin e tyre kanë cilësuar se kufizimi i hapësirës jetike ndaj të dënuarve dhe të paraburgosurve përtej standardeve ligjore të shteteve palë dhe ato të Konventave Ndërkombëtare përbëjnë shkelje të nenit 3 të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

- Në hyrje të mjedisit të ajrimit ndodhej dhe dyqani i institucionit. Dyqani ishte i vogël dhe nuk ofronte shumë larmi artikujsh. Lista e çmimeve të produkteve ndodhej e afishuar. Të paraburgosurit shfaqën ankesa lidhur me çmimet e larta të artikujve ushqimorë.

Regjimi dhe aktivitetet

Gjatë inspektimit u vu re se zhvilloheshin aktivitete të përbashkëta nga të cilat mund të përfitonin të paraburgosurit të cilat ishin kryesisht ndjekja e programeve të televizorit, lojërat e tavolinës siç janë lojëra me letra dhe domino.

Në lidhje me ajrimin u konstatua se ajrimi ditor zgjaste mbi 3 (tre) orë sipas rregullores dhe ky orar ishte edhe më i gjatë në periudhën e verës. Shumë prej të intervistuarve nëpër dhoma të pyetur për aktivitetet apo programet që ata marrin pjesë **kërkuan të kenë më shumë aktivitete të përbashkëta edukative ose sportive. Problematikë në institucion ngelet mungesa e ambienteve sportive.**

Është për tu theksuar se një ndër qëllimet e institucioneve të mbyllura penitenciare është riintegrimi në shoqëri i personave, në momentin kur do të lënë burgun. Rregullorja Evropiane e Burgjeve parashikon se *“regjimi i ofruar për të gjithë të burgosurit përfshin një program të balancuar veprimtarish. Ky regjim u lejon të gjithë të burgosurve të kalojnë sa më shumë orë në ditë jashtë qelive të tyre, sipas nevojës për një nivel të përshtatshëm të ndërveprimit njerëzor dhe shoqëror”*⁴.

E drejta për të mbajtur kontakte me familjarët dhe miqtë zbatohet përgjithësisht sipas rregullores. Takimet realizoheshin mesatarisht rreth 4 herë në muaj, në përputhje me Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve. Takimi me familjarët zgjaste rreth 20 minuta.

Orari i veprimtarive ishte i njëjtë për të gjithë sektorët pavarësisht nga siguria që ata kishin dhe aktivitetet e zhvilluara. Aktivitetet gjithashtu konsistonin edhe në festa me rastin e datave të rëndësishme ose festive fetare.

Orari i veprimeve, përfshirë këtu zgjimin, rregullimin e pastrimin e dhomave dhe ambientit të përbashkët, punës edukative e profesionale, ishte i afishuar.

Nga intervistat e realizuara me të paraburgosurit aktivitetet në bibliotekë zhvilloheshin çdo të premte, ndërkohë që aktivitetet e besimit dhe riteve fetare zhvilloheshin çdo të mërkurë dhe të premte. Ky ambient përdorej si për këshillime individuale.

Një mjedis tjetër, që përdorej edhe për këshillime individuale, ndodhej në katin e parë. Kjo klasë ishte e pajisur me një tavolinë të gjatë, gjashtë karrige, një dollap me disa revista dhe disa piktura të varura në mur.

Aktualisht në institucion nuk zhvilloheshin kurse profesionale.

⁴Rregullorja e Evropiane e Burgjeve Pika 25.1 dhe 25.2; <http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/EPR/EPR-Albanian.pdf>

Nga biseda me drejtorin e institucionit u informuam se kurset profesionale, janë në mungesë pasi Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve ende nuk ka një marveshje me qendrat e formit profesional në Tiranë.

Dhoma e prinderimit tashme ishte funksionale e pajisur me lodra femijesh ne te cilen zhvilloheshin takimi me femijet e mitur të dënuarve.

Në dosjet psiko-edukative nuk mungonin programe individuale të trajtimit si dhe pasqyrimi i organizimit të aktivitete të përbashkëta në ta, kryesisht diskutime në grup për tema sociale dhe aktiviteteve sportive. Dosjet psiko-sociale ishin të plotësuara mirë, me përmbledhjet nga takimet e fundit me të paraburgosurit, me programet individuale dhe në grup, me vlerësimet e tre mujoreve dhe gjithë dokumentet e tjera mbështetëse.

Nga takimi me punonjësin e sektorit të kujdesit social, si edhe nga intervistat e kryera me të paraburgosurit, grupi i inspektimit vuri re një komunikim dhe ndërveprim shumë të mire, të ndërsjelltë ndërmjet punonjësit të sektorit të kujdesit social dhe të paraburgosurve. Veçojmë faktin se sektori i çështjeve shoqërore ju kushton një përparësi të veçantë personave që janë kategori 18-21 vjeçare duke ju ofruar një trajtim specific psiko-social dhe një përkujdesje të veçantë. Në institucion në ditën e inspektimit ishin 2(dy) të paraburgosur kategori 18-21 vjeçare që trajtohen me programe të veçanta PIT (Programi i individualizuar trajtimi).

Disa nga Aktivitetet e zhvilluara përgjatë vitit 2019:

- Këshillim dhe sensibilizim “Linja e Këshillimit për Burra dhe Djem”- OJF
- Takime fetare me përfaqësues të shoqatës Kristiane të Burgosurve Shqiptarë e cila përfshin (Koktej, lutje,këngë nga grup predikuesish).
- Predikime fetare me Myslimanët
- Aktivitete kulturore –sociale-festive (Pashkët, Muaji i shenjtë i ramazanit, Festa e 7-8 marsit, 1 Qershori, Krishlindjet dhe Viti I Ri) etj.
- Tema të ndryshme sociale dhe zhvillimi i aktiviteteve me rastin e Ditëve Ndërkombëtare, si dhe tema me karakter social-edukativ-kulturor-rehabilituese në bazë të programeve javore.

Shërbimi shëndetësor

Gjatë vizitës në I.E.V.P, “*Mine Peza*” Tiranë si dhe nga intervistat me të paraburgosurit, problematika u konstatuan kryesisht në mungesat e medikamenteve, të cilat shpesh mbulohehin edhe me kontributet e sjelljes nga familja. Skema e rimbursimit të ilaçeve **kishte disa vështirësi për të paraburgosurit, të cilët për shkak të vonesave në plotësimin e dokumentacionit të dosjeve personale e kishin më të vështirë sigurimin e ilaçeve.**

Të paraburgosurit ishin të pajisur me libreza shëndetësore. Skema e furnizimit Furnizimi me ilaçe për personat me probleme akute funksiononte normalisht në farmacinë e institucionit ndodheshin 27 medikamente të urgjencës, ndërsa furnizimi me ilaçe për personat e sëmurë kronikë kishte probleme.

Lidhur me këtë problematikë blerja dhe sigurimi i ilaçeve sigurohej nga tre burime dhe konkretisht nga depo farmaceutike, furnizim me blerjet e drejtpërdrejta nga fondi i siguruar nga D.P.Burgjeve dhe furnizim nga fondi i vetë institucionit.

Personeli i kujdesit mjekësor në I.E.V.P, “*Mine Peza*”, Tiranë sipas organikës përbëhej nga 1(një) mjek, 1(një) farmacist, 1(një) stomatolog dhe 4 (katër) ndihmës mjekë. **Mjekja aktuale ishte me leje lindje dhe për nevoja të institucionit sa herë ishte e nevojshme ndihma mjekësore, ishte caktuar një mjek nga D.P.B e burgjeve me kohë të pjesshme.**

Në të njëjtën kohë, fakti që mjeku nuk është i pranishëm në këtë institucion gjatë ditës dhe më pas, vetëm në kushte të domosdoshmërisë thirret ndihma urgjente mjekësore⁵, shkakton në mënyrë të drejtpërdrejtë shkeljen e së drejtës për qasje deri te mjeku nga ana e personave të dënuar apo të paraburgosur, gjë që interpretuar dhe në qëndrimet e KPT⁶ parashikon që: “*Derisa qëndrojnë në burg, personave të dënuar duhet tu mundësohet qasja deri te mjeku në çdo kohë, pa marrë parasysh faktin e regjimit të burgosjes së tyre*” dhe se “*shërbimi shëndetësor duhet të organizohet në atë mënyrë, që do të mundësojë që kërkesat për konsultime mjekësore të ofrohen pa zgjatje të pa nevojshme*”.

Në I.E.V.P, “*Mine Peza*” Tiranë në katin e parë ne hyrje të regjimit ndodhej godina njëkatëshe më vete, ku ishin të vendosura, dhoma e stomatologut, dhoma e vizitave të mjekut, si dhe kishte 1(një) farmaci për institucionin. Dhoma e stomatologut ishte e pajisur me karrige dhe sterilizues, uniti dentar ishte i rri dhe mjeku stomatolog ishte i pranishëm. Dhoma e mjekut në dhe farmacia ishin të lyera dhe ishin në gjëndje të mirë me kushte të mira higjieno-sanitare. Në I.E.V.P, “*Mine Peza*” Tiranë **u vu re se, sërish mungonte ambulanca për të shoqëruar personat në spitalet përkatëse të vendit.**

Është për tu theksuar se Rregullorja Evropiane e Burgjeve shprehet se: “*Autoritetet e burgut ruajnë shëndetin e të gjithë të burgosurve që janë në kujdesin e tyre. Shërbimet mjekësore në burg organizohen në bashkëpunim të ngushtë me administrimin shëndetësor të komunitetit ose të shtetit. Të burgosurit i ofrohen shërbimet mjekësore, kirurgjike dhe psikiatrike, duke përfshirë dhe ato shërbime që janë të disponueshme në komunitet*”

- Në institucion të paraburgosur me probleme të shëndetit mendor ishin 16.
- Në institucion gjendeshin 6 (gjashtë) persona që kishin qënë përdorues të lëndëve narkotike të cilët merrnin mjekimin me metadon.
- Të sëmurë, kronik me probleme organike ishin 24.

Nga këqyrja e dokumentacionit të stafit mjekësor, e në veçanti atij të mjekut, u konstatua se kartelat klinike mbaheshin në dollap në dhomën e mjekut. Gjithashtu u këqyren regjistrat e vizitave të mjekut, regjistrat e informacionit 24 orësh të infermierëve, të cilat ishin mbajtur me rregull.

Me gjithë vështirësitë e hasura për arsye të brendshme apo/dhe të jashtme të institucionit u konstatua se konsultat dhe ekzaminimet në qendra të specializuara spitalore ishin

⁵ Rregullorja Evropiane e Burgjeve, pika 39, 40.1, 40.5;

⁶ CPT, Komiteti për Parandalimin e Torturës, *Derisa qëndrojnë në burg, personave të dënuar duhet tu mundësohet qasja deri te mjeku në çdo kohë, pa marrë parasysh faktin e regjimit të burgosjes së tyre*”

realizuar duke i dhënë prioritet rasteve emergjente, duke i dokumentuar edhe në kartelat përkatëse. Pothuajse të gjithë të paraburgosurit ishin të pajisur me libreza shëndetësore.

Ndërkohë që një pjesë, që sapo ishin akomoduar në këtë institucion, prisnin plotësimin e dokumenteve përkatëse për vazhdimin e procedurës së pajisjes me libreza shëndetësore.

Për sa më sipër dhe në mbështetje të pikës 3, të nenit, 63 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë ku thuhet se: *“Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa kur vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga administrata publike”*; të nenit 21, germa “b” të ligjit Nr. 8454 datë. 04.02.1999 *“Për Avokatin e Popullit”*, i ndryshuar, ku thuhet se: *“Avokati i Popullit paraqet rekomandime për vënien në vend të së drejtës së shkelur tek organi administrativ, që, sipas tij ka shkaktuar shkelje të të drejtave dhe lirive; si dhe në bazë të Nenit 74/1 pika “b” të Ligjit Nr. 9888 datë 10.03.2008 “Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin Nr. 8328 datë 16.04.1998 Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim”* ku parashikohet midis të tjerash se: *“Avokati i Popullit nëpërmjet Mekanizmit Kombëtar për Parandalimin e Torturës ka këto kompetenca:*

b) të paraqesë rekomandime për organet përkatëse, me qëllim që të përmirësohet trajtimi dhe kushtet e individëve që u është hequr liria dhe të parandalohet tortura dhe trajtimi ose dënimi i egër, çnjerëzor dhe poshtërues”.

REKOMANDOJMË :

1. Marrjen e masave të menjëherëshme për të garantuar akomodimin e të paraburgosurve në I.E.V.P *“Mine Peza”* Tiranë në mjedise të përshtatëshme banimi duke respektuar për të gjithë normat minimum të hapësirës për person, në institucione të tilla, që janë 6m2 për dhomat për një person dhe 4m2 për person kur në to sistemohen më shumë banorë.
2. Marrjen e masave për punësimin e një mjeku me kohë të plotë në institucion.
3. Marrjen e masave për pajisjen e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale (I.E.V.P), *“Mine Peza ”* Tiranë me ambulancë për të shoqëruar personat në spitalet përkatëse të vendit në përputhje me nevojat shëndetësore të të dënuarve dhe të paraburgosurve.
4. Të merren masa për të zhvilluar kurse të arsimit dhe ato profesionale në favor të personave të paraburgosur në I.E.V.P, *“Mine Peza”* Tiranë.
5. Marrjen e masave lidhur me kushtet higjieno-sanitare dhe lagështirën në tualete dhe dushe, gjithashtu paisjen me produkte higjieno-sanitare për çdo të paraburgosur.
6. Marrjen e masave për paisjen me sistem ajrërimi të ambjentëve të I.E.V.P

Për qëndrimin dhe masat që do të merrni në zbatim të këtij rekomandimi, të vihemi në dijeni brenda afatit 30 ditor sipas nenit 22 të Ligjit Nr. 8454 dt. 04.02.1999 “Për Avokatin e Popullit”.

Duke besuar në mirëkuptimin dhe bashkëpunimin tuaj.

KOMISIONERE

ERMONELA XHAFA

Konc & Dak.

Nertila Ismajlgeci (Qafzezi)

Besnik Deda

Adil Skuqi

Drejtuar :